КИТАБХАНАЧЫЛЫГ ФАКҮЛТӘСИ 50 ИЛДӘ

Хәлил ИСМАЈЫЛОВ

китабханачылыг факүлтәсинин деканы, педагожи елмләр намизәди, досент.

Надир ИСМАЈЫЛОВ

педагожи елмләр намизәди, досент

XX јүзиллик Азәрбајчан халгынын һәјатында мүһүм һадисәләрлә зәнкин олмушдур. Тәбии ки, бу һадисәләр ичәрисиндә ән әсас наилијјәт Азәрбајчанын дөвләт мүстәгиллијини әлдә етмәсидир

Бу күн халгымыз инамла өз дөвләтини гурур вә базар игтисадијјатына кечид дөврүнү јашајыр, ејни заманда Ермәнистан Республикасы илә мүнагишәнин һәлли истигамәтиндә инамлы аддымлар атылыр, дүнјәви вә милли дәјәрләрә сөјкәнән мәдәнијјәтимиз мүвәффәгијјәтлә инкишаф етдирилир.

Азәрбајчан халгынын зәнкин милли сәрвәти олан елм вә тәһсил системинин јаранмасы, инкишаф етмәси вә формалашмасы да XX јүзиллијин халгымыза бәхш етдији наилијјәтләрдән биридир. Республикамызын тәһсил системинин бајрагдары олан М.Ә.Рәсулзадә адына Бакы Дөвләт Университетинин 75 иллик јубилеји бөјүк тәнтәнә илә гејд олунду. Азәрбајчан Демократик Ҹүмһуријјәтинин јадикары олан Дөвләт Университети мөвҹуд олдуғу илләрдә халгымызын елми вә мәдәни һәјатында, сијаси фикир тарихиндә өз апарычы мөвгејини горујуб сахламыш, нәһәнк тәдрис вә елм

мәркәзинә чеврилмиш, халг тәсәррүфатынын мүхтәлиф саһәләри үчүн он минләрлә јүксәк ихтисаслы мүтәхәссис һазырламышдыр. Республикамызын бу гочаман али мәктәби ејни заманда дүнја елминә онларла көркәмли елм хадими бәхш етмишдир.

Бакы Дөвләт Университетинин ән бөјүк, пешә јөнүмү бахымындан өзүнәмәхсуслуғу илә сечилән факүлтәләриндән бири дә китабханачылыг факүлтәсидир. Китабханачылыг факүлтәси јарым әср әрзиндә республикамыз үчүн 5 минә јахын јүксәк ихтисаслы китабханашүнас-библиограф вә китабшүнас кадрлар һазырламышдыр.

Гејд етмәк лазымдыр ки, сон 50 ил әрзиндә республикамызда али китабханачылыг тәһсили системи јаранмыш вә формалашмышдыр. Бу системин инкишафыны шәрти олараг 3 мәрһәләјә бөлмәк олар:

1. Тәшәккүл дөврү (1947-1962-чи илләр);
2. Инкишаф дөврү (1962-1991-чи илләр);
3. Мүстәгил китабханачылыг тәһсили системинин јаранмасы дөврү (1991-1997-чи илләр).

Милли мәдәнијјәтимизин, елмимизин инкишафында вә зәнкинләшмәсиндә әһәмијјәтли рол ојнајан китабханаларын јүксәк ихтисаслы кадрларла тә'мин едилмәси мүһарибәдән сонракы дөврдә чидди проблем кими гаршыја чыхды. Мәһз бу проблеми һәлл етмәк үчүн 1947/1948-чи тәдрис илиндән БДУ-нун филолокија факүлтәси нәздиндә китабханачылыг шө'бәси фәалијјәтә башламышдыр. Шө'бәдә 1955-чи илдә гијаби Азәрбајчан, 1959-чу илдә исә гијаби рус бөлмәси јаранмышдыр. 1958-чи илдә филолокија факүлтәсинин шәрг шө'бәси мүстәгил факүлтәјә чеврилдији заман китабханачылыг шө'бәси мүвәггәти олараг шәрг факүлтәсинин нәздинә верилмишдир.

Китабханачылыг шө'бәси 1962-чи ил октјабр ајынын 1-дә мүстәгил факүлтәјә чеврилди. Университетдә мүстәгил китабханачылыг факүлтәсинин јаранмасы, шүбһәсиз ки, республиканын мәдәни, тәдрис вә елми һәјатында чох мүһүм һадисә иди. Факүлтәјә илк декан проф. А.А.Хәләфов тә'јин едилмишдир.

1962-чи илдә китабханачылыг шө'бәсинин мүстәгил факүлтәјә чеврилмәсиндә онун илк деканы Азәрбајчан Республикасынын әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси, тарих елмләри доктору, профессор А.Хәләфовун бөјүк хидмәти олмушдур.

БДУ-нун китабханачылыг факүлтәси һазырда јалныз республикамызда дејил, һәм дә јахын харичи өлкәләрдә китабханачылыг, библиографија вә китабшүнаслыг фикринин, ејни заманда тәһсилинин инкишаф мәркәзләриндән биринә чеврилмишдир.

1963-чү илдә факүлтәнин ахшам шө'бәси вә јени бир китабшүнаслыг шө'бәси јарадылмышдыр.

Китабханачылыг факүлтәсинин мүстәгил факүлтәјә чеврилмәси али китабханачылыг тәһсилинин кејфијјәтинин јүксәлдилмәси үчүн шәраит јаратды. Мәһз бунун нәтичәсиндә сон 30 илдә јүксәк педагожи сәвијјәјә малик, монолит вә сағлам, ишкүзар бир коллектив јаранмышдыр. Һазырда факүлтәдә 30 мүәллим, о чүмләдән 2 елмләр доктору, профессор, 1 елмләр намизәди, профессор, 12 елмләр намизәди, досент, 11 баш мүәллим, 4 мүәллим чалышыр. Факүлтәдә 13 нәфәр лаборант-техники ишчи вардыр.

1997/1998-чи тәдрис илинин мә'луматына көрә факүлтәдә 545 тәләбә тәһсил алыр. Бунлардан 242-си әјани шө'бәнин, 45-и ахшам шө'бәсинин, 239-у гијаби (Азәрбајчан бөлмәси) шө'бәсинин, 19-у гијаби (рус бөлмәси) шө'бәсинин пајына дүшүр.

Факүлтәнин мә'зунлары республиканын китабхана-библиографија мүәссисәләриндә - М.Ф.Ахундов адына Республика Дөвләт Китабханасында, Республика Елмләр Академијасынын Мәркәзи Елми Китабханасында, Республика Елми Техники Китабханасында, республика әһәмијјәтли дикәр ири елми вә хүсуси китабханаларда, о чүмләдән халг тәсәррүфатынын вә мәдәнијјәтин мүхтәлиф саһәләриндә мүвәффәгијјәтлә чалышырлар. Онларын ичәрисиндә әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси оланлар да вардыр.

Факүлтәнин мә'зунларындан әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси Шакир Јагубов, шаир Зәлимхан Јагуб, јазычы Әлиса Ничат, шаир Мәммәд Исмајыл вә бир чох башгалары әдәбијјат вә мәтбуат саһәсиндә танынан шәхсијјәтләрдәндир. Зәлимхан Јагуб һәм дә Азәрбајчан Республикасы Милли Мәчлисинин депутатыдыр.

Азәрбајчанда али китабханачылыг тәһсилинин наилијјәтләриндән данышаркән һәмин факүлтәнин университетдә јаранмасында вә формалашмасында мүһүм хидмәтләри олан халг јазычысы Сүлејман Рәһимовун, академикләрдән Абдулла Гарајевин, Шәфаәт Меһдијевин, илк ихтисас мүәллимләри Ә.Гәһрәмановун, Һ.Тағыјевин, М.Сәмәдованын, профессор А.Хәләфовун, профессор З.Әлијевин вә башгаларынын адларыны бөјүк шәрәф вә ифтихарла чәкмәк лазымдыр.

Китабханачылыг факүлтәси ејни заманда республикада мөвчуд олан бүтүн али вә орта ихтисас китабханачылыг мәктәбләри үчүн тәдрис-методики мәркәз ролуну ојнајыр.

Китабханачылыг факүлтәси Азәрбајчан Республикасынын Тәһсил Ганунуна мүвафиг олараг 3 пилләли кадр һазырлығы үчүн зәрури олан һазырлыг ишләрини мүвәффәгијјәтлә апармышдыр вә

һазырда тәһсилин биринчи вә икинчи пилләси үчүн нәзәрдә тутулан тәдбирләр һәјата кечирилир.

Китабханачылыг факүлтәсиндә милли кадрлар дүнја китабханачылыг тәһсилинин ән јахшы наилијјәтләрини, республиканын мүвафиг саһә органларынын реал вә перспектив тәләбатларыны нәзәрә алан, јүксәк елми-методики сәвијјәси илә сечилән тәдрис планына ујғун олараг һазырланыр.

Факүлтәнин тәдрис, елми вә инзибати ҹәһәтдән идарә олунмасы системиндә деканлыг мүһүм јер тутур. Деканлыг һәмчинин факүлтәнин јухары тәшкилатларла әлагәләрини тәнзимләјән мүһүм инзибати гурумдур. Бу бахымдан китабханачылыг факүлтәсинин үмуми гурулушу схемдәки кимидир:

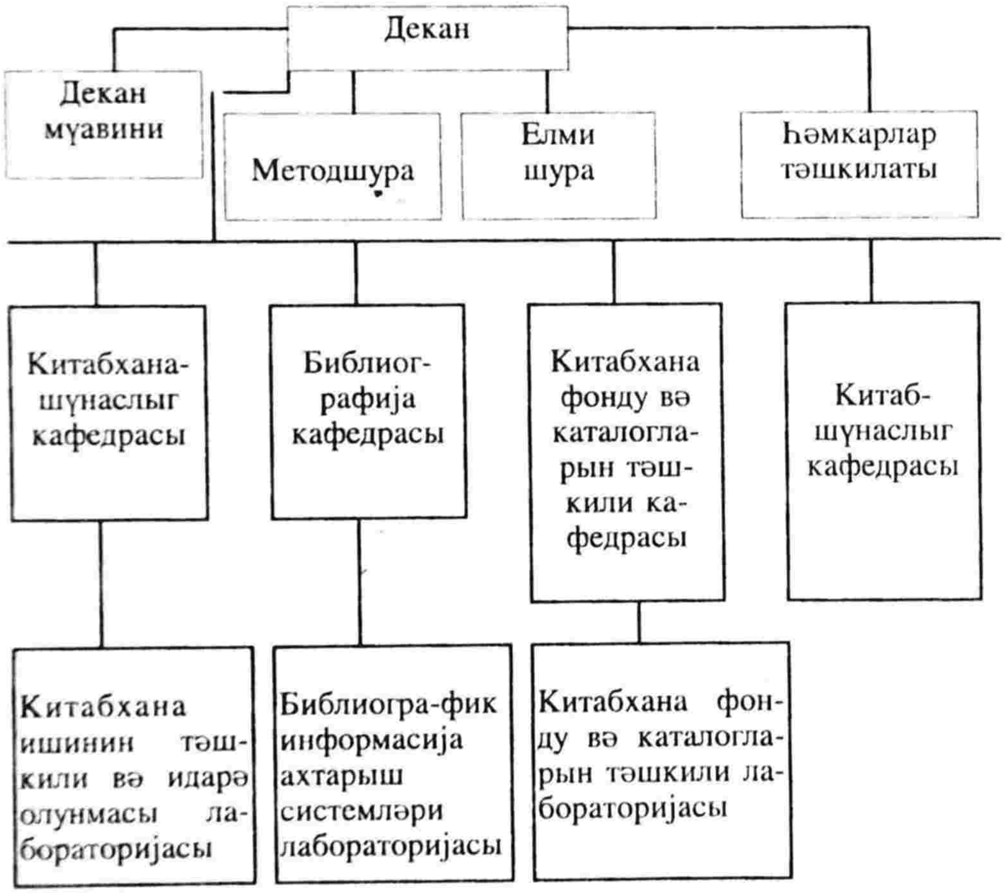

Көрүндүјү кими, факүлтәсинин бүтүн инзибати-идарәетмә ишини декан һәјата кечирир. Факүлтәнин деканы досент Хәлил Исмајыл оғлу Исмајыловдур.

О, 1984-чү илдә намизәдлик диссертасијасыны мүдафиә етмишдир вә һазырда "Азәрбајҹан Республикасында китабханалара методик рәһбәрлик системинин инкишаф мәрһәләләри" мөвзусунда докторлуг диссертасијасы үзәриндә мүвәффәгијјәтлә чалышыр.

Факүлтәнин гурулушунда елми шура мүһүм јер тутур. Китабханачылыг факүлтәсинин мөвҹуд олдуғу күндән фәалијјәт көстәрән елми шура тәһсилин ајры-ајры пилләләри үчүн тәдрис планларынын һазырланмасында, елми проблемләрин һәллиндә, тәдрис-методики васитләрин музакирәси вә тәсдигиндә әһәмијјәтли рол ојнајыр. Онун 11 үзвү вардыр. Факүлтәнин деканы дос.Х.И.Исмајылов (сәдр), дос. М.М.Һәсәнов (елми катиб), проф. А.А.Хәләфов, проф. З.Һ.Әлијев, проф. Б.В.Аллаһвердијев, дос.Т.Р.Гулијев, дос.Ә.Т.Хәләфов, дос.Р.Ә.Казымов, дос.З.И.Бахшәлијев, дос. Н.Исмајылов, тәләбә М.Ҹаббаров елми шуранын үзвләридир.

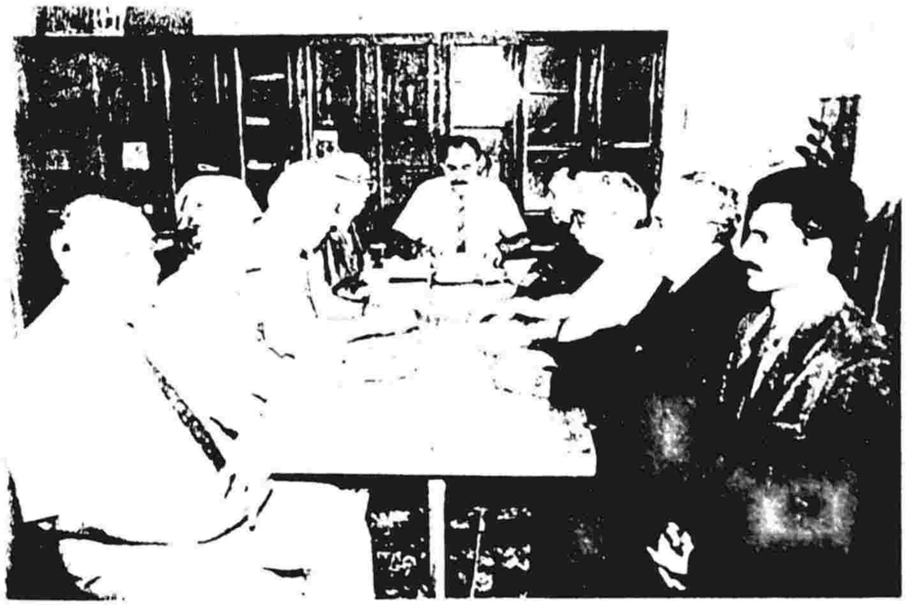

Факүлтә тәдрис просесинин тәкмилләшдирилмәси саһәсиндә методшуранын фәалијјәтини хүсуси гејд етмәк лазымдыр. Шуранын тәшкил етдији нүмунәви ачыг дәрсләр, дәрсләрә фәрди кедишләр, методик характерли конфранслар хүсусилә ҝәнҹ мүәллимләрин педагожи ҹәһәтдән формалашмасында әһәмијјәтли рол

ојнајыр. Методшуранын сәдри дос. Ә.Т.Хәләфов, үзвләри дос. Р.Ә.Казымов, дос. М.М.Һәсәнов, дос. Ф.А.Бајрамовдур.

Китабханачылыг факүлтәсинин ичтимаи һәјатында мүһүм јер тутан һәмкарлар тәшкилаты коллективин сосиал еһтијачларынын јеринә јетирилмәси, әмәк интизамынын күчләндирилмәси, ишчиләрин һүгугларынын горунмасы саһәсиндә узун илләрдир ки, сәмәрәли фәалијјәт көстәрир. Һәмкарлар бүросунун тәркиби ашағыдакы кимидир: б.м.М.Мәммәдов (сәдр), дос. М.Һәсәнов, б.м.Чәфәров, л.м.Ч.Рүстәмова, л.м.Е.Әһмәдов.

Ону да гејд етмәк лазымдыр ки, факүлтәдә тәдрис просесинин кејфијјәтчә јүксәлдилмәсиндә мүвафиг кафедралар нәздиндә јарадылмыш ихтисас лабораторијалары чох мүһүм рол ојнајыр. Һазырда факүлтәдә 3 белә лабораторија фәалијјәт көстәрир.

Китабханачылыг факүлтәсиндә мөвчуд олан ән'әнәләрдән бири дә тәдрис планына ујғун олараг тәләбәләрин мүнтәзәм олараг истеһсалат базасы кими мүәјјәнләшдирилән китабханаларда тәчрүбә кечмәләридир. Бу просес тәләбәләрин нәзәри билигләринин тәчрүбәјә тәтбиги вәрдишләринин ашыланмасына, тәрбијә олунмасына әсаслы тә'сир көстәрир.

БДУ-нун китабханачылыг факүлтәси Азәрбајчанда китабханашүнаслыг, бибилиографијашүнаслыг вә китабшүнаслыг фикринин мәркәзи кими формалашмышдыр. Мүбалиғәсиз демәк лазымдыр ки, һазырда республикада мүвафиг саһәләр үзрә елми тәдгигатларын функсионал истигамәтләри мәһз факүлтә алимләринин нәзәри вә тәчрүби әһәмијјәт кәсб едән әсәрләринин сәвијјәси илә мүәјјән олунур.

Факүлтәдә јеринә јетирилән бүтүн елми-тәдгигат ишләри китабханашүнаслыг, библиографија, китабхана фонду вә каталогларын тәшкили, китабшүнаслыг вә китаб тичарәтинин тәшкили кафедраларынын базасы әсасында апарылыр.

Китабханашүнаслыг (1947-чи ил) вә китабхана фонду вә каталогларын тәшкили кафедралары республикада чәмијјәтин информасија тә'минаты системиндә мүһүм јер тутан солиал институтлар ичәрисиндә китабханаларын јерини мүәјјән етмәк, китабхана ишинин инкишаф мејл вә ганунаујғунлугларыны тәдгиг етмәк вә үмумиләшдирмәк, информасија-ахтарыш системләринин вәзијјәтини вә онларын оптималлашдырылмасы јолларыны, республикада китабхана гуручулуғунун актуал проблемләрини өјрәнир.

Китабханашүнаслыг үзрә тәдгигат ишләринин апарылмасына мүвафиг саһә үзрә илк елмләр доктору, профессор, китабханашүнаслыг кафедрасынын мүдири А.А.Хәләфов рәһбәрлик едир. Азәрбајчанда китабхана ишинин тарихинин әсаслы шәкилдә тәдгиги,

республикада китабханашүнаслыг мәктәбинин јарадылмасы мәһз проф. А.А.Хәләфовун ады илә бағлыдыр. О, һәм дә бир сыра монографија вә дәрс вәсаитләринин мүәллифидир. Кафедранын үзвләриндән дос. Х.Исмајылов, дос.Р.Казымов, дос.С.Рзајев, дос.Ә.Рүстәмов, дос.З.Бахшәлијев, б.м.М.Шәмсизадә, б.м. М.Бағыров, б.м.А.Чәфәров, б.м.К.Аслан вә башгаларынын елми јарадычылығынын нәтичәләри китабханашүнаслыг елминин ән мүһүм наилијјәтләриндән һесаб олунмалыдыр. Дос. З.И.Бахшәлијев һазырда докторлуг диссертасијасы үзәриндә мүвәффәгијјәтлә чалышыр.

Китабхана фонду вә каталогларын тәшкили кафедрасынын (1990) тәдгигат профили конкретлији илә сечилир. Бу истигамәтдә апарылан ишләрә кафедра мүдири доцент Т.Ф.Гулијев рәһбәрлик едир. Кафедранын мүәллимләриндән дос. М.Һәсәнов, дос. А.Әлијев, дос. А.Аббасова, б.м.С.Мустафајева, б.м. К.Шејхзаманова, м.Е.Әһмәдова, м.С.Һачыјева вә башгаларынын тәдгигатлары китабханашүнаслығын актуал проблемләринә, ајры-ајры китабханаларын фонд вә каталогларынын формалашмасына һәср олунмушдур.

Библиографија кафедрасында (1968) республикада библиографик фәалијјәтин тарихи, нәзәријјәси, методикасы вә идарә олунмасы, һабелә мөвчуд билиографик еһтијатлардан сәмәрәли истифадә вә Азәрбајчан чәмијјәтинин библиографик информасија

тә'минаты системинин тәкмилләшдирилмәси проблемләри илә әлагәдар әсаслы тәдгигат ишләри апарылыр.

Азәрбајчанда библиографијашүнаслыг фикринин мәркәзи библиографија кафедрасы һесаб олунур. Бу истигамәтдә апарылан елми-тәдгигат ишләринә кафедранын мүдири профессор З.Һ.Әлијев рәһбәрлик едир.

Китабханачылыг факүлтәсинин јаранмасында вә инкишафында хидмәтләри олан, республикамызда библиографијашүнаслыг үзрә илк әјани аспирант, 1970-1980-чи илләрдә факүлтәнин деканы олмуш Азәрбајчан Республикасынын әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси, профессор З.Һ.Әлијевин елми фәалијјәтинин башлыча истигамәти Азәрбајчан библиографијасынын тарихинин комплекс шәкилдә тәдгиг едилиб үмумиләшдирилмәсидир. Кафедранын әмәкдашларындан дос. Ә.Хәләфов, дос. Ф.Бајрамов, дос. Н.Исмајылов, б.м. Р.Вәзирова, б.м. Е.Ағајева, б.м. Г.Һачыјева, м. Ә.Мәммәдов вә башгалары апардыглары орижинал елми-тәдгигат ишләри үзрә мараглы нәтичәләр әлдә етмишләр. Дос.Н.И.Исмајылов һазырда "Азәрбајчанын библиографик еһтијаты, формалашмасы вә сәмәрәли истифадә проблемләри" докторлуг диссертасијасы мөвзусу үзәриндә тәдгигат иши апарыр.

Китабшүнаслыг вә китаб тичарәтинин тәшкили кафедрасы (1993) исә Азәрбајчан китабынын тарихи, мүасир проблемләри, нәшријјат ишинин вәзијјәти вә башга истигамәтләрдә әсаслы тәдгигатлар апарыр. Бу ишләрә кафедранын мүдири, китабшүнаслыг саһәсиндә илк докторлуг диссертасијасыны Москвада мүвәффәгијјәтлә мүдафиә етмиш, һазырда республикамызда китаб нәшри консепсијасынын јарадылмасы илә мәшғул олан профессор Б.В.Аллаһвердијев рәһбәрлик едир. Б.Аллаһвердијев Азәрбајчан техники китабынын тарихини тәдгиг едәрәк ону докторлуг диссертасијасы кими мүдафиә етмишдир. Кафедранын әмәкдашларындан б.м. М.Мәммәдов, б.м. Р.Һәмидов вә башгалары мүвафиг саһә үзрә мараглы елми ишләрин мүәллифләридир.

Факүлтәнин алимләри Азәрбајчанда мүвафиг саһәнин проблемләринин һәллинә һәмишә өз лајигли төһфәләрини вермиш, онларла монографија, дәрслик вә дәрс вәсаитләри, тәдрис-методики материаллар һазырламыш, факүлтәнин елми салнамәсиндә мүһүм јер тутан "Елми әсәрләр" вә "Мөвзу мәчмуәләри" илә јанашы республика мәтбуатында мунтәзәм оларағ мараглы мәгаләләрлә чыхыш етмишләр.

Китабханачылыг факүлтәсинин елми симасыны мүәјјән едән амилләрдән бири факүлтәнин аспирантурасы вә ТЕЧ-дир. Аспирантура 1956-чы илдән фәалијјәт көстәрир. Һазырда факүлтәдә

128/13

сәһв фикирләри, мүддәалары вә консепсијалары ашкара чыхарыб тәнгид етмәји, китабханачылыг нәзәријјәсини јанлыш бахышлардан вә тәһрифләрдән азад етмәји, дүнја китабханашүнаслығы тәчрүбәсиндән истифадә етмәклә китабханашүнаслығын нәзәријјәсиндә вә методикасында јени елми мүддәаларын вә консепсијаларын ишләниб һазырланмасыны, онларын китабханаларын тәчрүбәсинә тәтбиг олунмасыны тә'мин етмәји мүһүм вәзифә кими китабханашүнаслыг елминин гаршысында гојур.

Идеоложи әсирликдән азад олдуғумуз мүасир шәраитдә китабхана ишинә мүәјјән групун, партијанын мөвгејини ифадә едән идеоложи чәһәтдән дејил, фәлсәфи, методоложи бахымдан јанашмаг лазымдыр. Чәмијјәтин өз инкишафынын јени, даһа мүрәккәб мәрһәләсинә гәдәм гојдуғу индики дөврдә бу мүрәккәб мәрһәләнин хүсусијјәтләрини фәлсәфи чәһәтдән дәрк етмәк, китабхана ишинин фәлсәфәсини арашдырмаг хүсусилә зәруридир. Формалашмагда олан мүасир чәмијјәтдә китабханаларын мәдәни, информасија, сосиал әһәмијјәт вә вәзифәләри, башга ичтимаи институтлар вә сосиал дәјәрләр системиндә јери ајдынлашдырылмалыдыр. Китабханачылыг нәзәријјәси бүтүн бунлара јени тәфәккүр бахымындан, дүнја китабханашүнаслығынын мүтәрәгги елми наилијјәтләрини нәзәрә алмаг, ондан бәһрәләнмәк нөгтеји-нәзәриндән јанашмалыдыр.

Дүнја ичтимаијјәти тәрәфиндән китабхана ишинин бүнөврәси кими гијмәтләндирилән информасијанын үмумачыг олмасы принсипи китабханашүнаслығын әсас принсипи олмалы, чәмијјәт үзвләрини информасија илә максимум тә'мин етмәк вә бу саһәдә әмәли фәалијјәт көстәрмәк китабхана ишинин мәһәк дашына чеврилмәлидир.

Һуманитар елм кими китабханашүнаслыг фәлсәфә, сосиолокија, тарих, педагокика, психолокија, китабшүнаслыг, библиографијашүнаслыг, информатика вә с. елмләрин наилијјәтләриндән, нәтичәләриндән вә нәзәри мүддәаларындан истифадә едәрәк мүасир китабханачылыг нәзәријјәсини ишләјиб тәкмилләшдирмәли, әһалијә китабхана хидмәтинин сәмәрәли тәшкили јолу илә үмумбәшәри биликләрин тәблиғинин форма вә үсуллары һаггында бејнәлхалг стандартлара ујғун төвсијәләр һазырламалыдыр.

Республикамызда китабхана гуручулуғуну дүнја китабханачылығы сәвијјәсинә галдырмаг үчүн, һәр шејдән әввәл, китабхана иши саһәсиндә дөвләт сијасәтини мүәјјәнләшдирмәк, Азәрбајчан Республикасынын китабхана иши һаггында ганунуну гәбул етмәк лазымдыр. Belә ганунлар дүнјанын әксәр өлкәләриндә гәбул едилдији һалда, нәдәнсә, биздә онун гәбулу кецикдирилир. Узун илләрдән бәри республикамызын китабхана гуручулуғунда давам едән

Азерб. ... Б... ИСТ... им. М. Ф. Ахунд...
M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası

бөһраны тезликлә арадан галдырмаг, китабхана ишини дүнјанын демократик дөвләтләринин тәчрүбәсиндән истифадә едәрәк дүнја стандартлары сәвијјәсинә галдырмаг Азәрбајчан дөвләтинин, республика китабхана ичтимаијјәтинин әсас вәзифәси олмалыдыр. Бу вәзифәнин јеринә јетирилмәси исә китабхана ишинә дөвләт тәрәфиндән әсаслы капитал гојулмасындан, китабхана ишинин компүтерләшдирилмәсиндән асылыдыр.

Һәмчинин китабхана ишинин дөврүн тәләбләри сәвијјәсинә галдырылмасында, дүнјанын габагчыл өлкәләриндә олдуғу кими, тәһсил, елм, мәдәнијјәт, инчәсәнәт, сәнаје, кәнд тәсәррүфаты ишчиләринин јерли идарә органларынын, бүтүн зијалыларын көмәјинә чидди еһтијач дујулур.